

en toen had zich reeds een ongekende noodtoestand ontwikkeld in het westen des lands.

Steenkooltekort

Gelijk reeds vermeld, had Seyss-Inquart, toen hij eind september door de *Deutsche Zeitung in den Niederlanden* werd geïnterviewd, gezegd dat Duitsland bereid was 'den äusserst notwendigen Bedarf an Kohlen' aan bezet Nederland te leveren, maar zulks slechts 'unter der selbstverständlichen Voraussetzung, dass alle Verkehrsmittel für diesen Zweck benutzt werden können', anders gezegd: eerst moest de Spoorwegstaking worden beëindigd. Het stellen van die voorwaarde had niet alleen geen effect maar was ook irreal. Voor hun eigen belangen in bezet gebied hadden de Duitsers een zekere hoeveelheid steenkool nodig (voor verwarmings- en kookdoel-einden, daarnaast ook voor het draaiende houden van die industriële bedrijven welke nog goederen voor de *Wehrmacht* konden produceren) en bovendien waren er openbare nutsbedrijven die in werking moesten blijven – een werking waarvan zowel de bezetter als de Nederlandse bevolking zou profiteren. Zou de waterleiding niet meer functioneren, dan zouden zich, doordat de bevolking van verontreinigd water gebruik zou gaan maken, epidemieën kunnen voordoen, zou de bemaling worden gestaakt, dan zou het gehele westen des lands onder water lopen (bij dat laatste houde men in het oog dat er in de herfst van '44 buitensporig veel regen viel).

Om te schatten wat men, bij voortdurend van de toestand zoals deze in de zomer van '44 was, in de herfst van '44 per maand aan mijnproducten (steenkolen, cokes, steenkoolbriketten en bruinkoolbriketten) nodig zou hebben, lijkt het ons dienstig, uit te gaan van de cijfers die J. Mensink in zijn studie *De steenkoolvoorziening van Nederland tijdens de tweede wereld-oorlog* (1946) vermeldt voor het jaar '43 – een studie waarvoor helaas geen cijfers voor het jaar '44, ook niet voor de periode januari–september, beschikbaar waren. Uit een van Mensinks tabellen¹ blijkt dat in '43 aan huisbrand 2.9 mln ton werd verbruikt (dat vergde dus gemiddelde maandelijks leveranties van ruim 240 000 ton); de gasfabrieken en elektrische centrales hadden gemiddeld per maand 250 000 ton verbruikt, de spoor-

¹ Op p. 206-07.